

ЩОДО ПРОБЛЕМ І ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Р. Ю. Ярошенко, студент

Т. В. Мірзоева, к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування

Органічне виробництво поступово набуває все більшої популярності в Україні. Сьогодні органічним рослинництвом зацікавились навіть ті господарства, які раніше займалися виключно «неорганікою» і традиційно використовували мінеральні добрива й пестициди. Ринок органічних продуктів є перспективним сегментом агропромислового ринку розвинених країн світу, виробництво екологічно чистої продукції характеризується системними підходами до розв'язання багатоаспектних екологічних, економічних і соціальних проблем. Виробництво екологічно чистої продукції є практичною реалізацією в сфері аграрного виробництва концепції сталого розвитку, що передбачає поєднання економічного зростання, соціального розвитку й захисту довкілля як взаємозалежних і взаємодоповнюючих елементів стратегічного розвитку держави.

Органічний ринок в Україні постійно розвивається. Завдяки розмірам країни, географічному положенню, близькості до потенційних міжнародних покупців і широко поширеним родючим чорноземам Україна має сприятливі умови для органічного сільського господарства. За останні кілька років Україна стала важливим постачальником органічної продукції на західні ринки. Основна органічна продукція, котра експортується з України – це зернові, олійні та бобові культури, дикорослі ягоди, гриби, горіхи та лікарські трави. З усього обсягу продажів органіки 90 % припадають на експорт і лише 10 % – на внутрішній ринок. Загалом, в Україні виробляється понад 400 найменувань органічної продукції. Найбільше її купують Нідерланди, Німеччина та Великобританія, проте загалом українську органіку «беруть» більш ніж 40 країн.

Безпосередньо в Україні на органіку припадає лише 1 % обсягу продажу продуктів харчування, хоча й спостерігається тенденція до його зростання. Споживачами цієї продукції є переважно люди з середнім і високим рівнем доходу. На думку українських експертів,

потенційними споживачами органічної продукції в Україні є близько 5 % населення великих міст, які готові платити за неї на 30-50 % більше, ніж за звичайну продукцію [1].

Сьогодні світові продажі органічних продуктів становлять понад 55 млрд дол. на рік. За прогнозами аналітиків, до 2020 р. обсяги цього ринку сягнуть 200-250 млрд дол. США. Близько 1,8 млн виробників із різних країн світу займаються органічним виробництвом на більш ніж 37 млн га сільськогосподарських угідь. Лише в країнах ЄС кількість «органічних» господарств за останні 15 років зростає більше, ніж у 20 разів [4].

Україна досягла певних результатів щодо розвитку власного органічного виробництва. Офіційні статистичні огляди IFOAM підтверджують, що, якщо на початок 2003 р. в Україні було зареєстровано 31 сертифіковане органічне господарство, то в 2017 р. їх нараховувалось вже 504. Загальна площа сертифікованих органічних сільськогосподарських земель у 2003 р. становила 164,449 тис га, у 2017 р. – 410,550 тис га [5, 6]. Більшість господарств, які займаються виробництвом органічної продукції, розташовані на півдні країни – в Одеській, Херсонській областях, у західній Україні – в Закарпатській, Львівській, Хмельницькій областях, а також у Київській, Вінницькій та Харківській.

Нині в Україні чи не найголовнішим гальмівним чинником розвитку екологічно спрямованого виробництва та вирощування екологічно чистої сільськогосподарської продукції є стан земельних ресурсів. Сільськогосподарські угіддя охоплюють дві третини усієї території України, в тому числі рілля – більше 55 % (при екологічній нормі 40 %). При цьому, водна ерозія поширена приблизно на 30 % ріллі, вітрова – 20 %, кислі ґрунти займають десь 25 %, засолені – 4 %, солонцюваті – 5 %, перезволожені – 4 %. Порушення правил агротехніки, використання важких сільськогосподарських машин, непродумана меліорація, перевипас худоби, перехімізація та інші чинники призвели за останні 25 років до втрат майже 500 тис га сільськогосподарських угідь та зниження вмісту гумусу у ґрунті на 9% [2]. У той час, як для ведення органічного землеробства сільськогосподарські землі повинні відповідати певним вимогам щодо рівня їх забруднення шкідливими речовинами: пестицидами, важкими металами, радіонуклідами тощо. Деякою мірою заспокоює те, що, як свідчать дослідження, антропогенне забруднення територій в Україні має не суцільний, а локальний характер.

До основних чинників, які стримують виробництво органічних продуктів відносять наступні:

- нерозвиненість внутрішнього ринку;
- домінування імпортової органічної продукції на ринку;
- недостатня розвиненість інфраструктури торгівлі органічною продукцією;
- наявність недобросовісних виробників на ринку;
- недосконалість нормативно-правової бази, недостатня кількість офіційно зареєстрованих сертифікаційних центрів;
- слабкий розвиток інтеграції з міжнародними структурами та обмежений доступ на зовнішні ринки органічної продукції;
- відсутність державної підтримки, недостатня просвітницька робота.

Варто зазначити, що вітчизняними вченими розроблено економічний механізм стимулювання виробників органічної продукції, основними елементами якого є [3]: економічні важелі та стимули (пільгове оподаткування, підвищення розміру доплат до закупівельної ціни, пільгові ціни на послуги й засоби виробництва, державне страхування); економічні санкції (застосовуються до забруднювачів навколишнього середовища через зниження цін на екологічно забруднену продукцію, систему штрафних санкцій за нерациональне використання природних ресурсів). Незважаючи на проблеми становлення органічного сектору, в Україні існує великий потенціал для виробництва сертифікованої органічної продукції. Перспективним завдяки родючим чорноземним ґрунтам, сприятливим кліматичним умовам, низьким цінам на оренду землі, зростаючому попиту населення на органічні продукти харчування тощо. У порівнянні з європейськими країнами, в нашій країні наявні значні площі, які можна було б швидко перевести на сертифіковане органічне виробництво.

Таким чином, органічне агровиробництво має великий потенціал та є одним із інструментів покращення економічного, соціального та екологічного стану в Україні, воно сприятиме комплексному розвитку сільських територій, поліпшенню якості та безпечності харчування населення. Також позитивним моментом є те, що все більше українських операторів мають намір продати не тільки сировину, але й перероблені продукти.

Список літератури

1. Беляєва Н. В. Сучасний стан виробництва органічної продукції в Україні та світі / Н. В. Беляєва // Інноваційна економіка. – 2013. – №1. – С. 151-155.

2. Дуб А.Р. Доцільність та перспективи державного сприяння виготовлення екологічно чистої сільськогосподарської продукції в Україні / А. Р. Дуб // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – №18.9. – С. 83-88.

3. Ковальчук С. Я. Виробництво органічної продукції – аграрна спеціалізація України на міжнародному ринку / С. Я. Ковальчук, Л. В. Муляр // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2013. – № 3 (80). – С. 104-110.

4. Шубина Г. Продукты&ингредиенты. – 2012. – № 9. – С. 6-7.

5. International Federation of Organic Agriculture Movements [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ifoam.bio/>.

6. Willer H. The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2013 / H. Willer, J. Lernoud, L. Klicher. – Bonn : Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frickand IFOAM – Organic International, 2013. – 340 p.